

Θεματικές επεμβάσεις σε χώρους πρασίνου

Α. Η ταυτότητα

Όνομα: Δημοτικό πάρκο Σιδηροδρόμων.

Θέση: Στο νότιο άκρο της πόλης (αρχίζει από τη νομαρχία) και στην κεφαλή της παραλιακής ζώνης (τελειώνει κοντά στο λιμάνι). Μεταξύ των δρόμων Αριστομένους - Κρήτης - Ψαρρών - Μακεδονίας.
Διαστάσεις: 600 μ. μήκος και από 55 μ. - 105 μ. πλάτος.

Το δημοτικό πάρκο Σιδηροδρόμων Καλαμάτας

Λιοντής Γιάννης
γεωπόνος δήμου Καλαμάτας -
επιστημονικός συνεργάτης
ΤΕΙ Καλαμάτας

Έκταση: 54 στρέμματα.

Προηγούμενη χρήση: Μηχανοστάσιο - αποθήκη κάρβουνου Ο.Σ.Ε.

Σημερινή χρήση: Ενδοαστικό πάρκο αναψυχής και πολιτιστικής δράσης αφιερωμένο στην ιστορία των

Ένας κρίκος στην αλυσίδα της κοινωνικής ζωής της πόλης ή ο κρίκος που έλειπε

ελληνικών σιδηροδρόμων με υπαίθρια έκθεση τρένων.

Έτος έναρξης έργων: 1983.

Έτος εγκαινίων: 1986 (20 ημέρες πριν το σεισμό).

Κόστος πρασίνου: 50 εκατ.

Κόστος όλου έργου: 150 εκατ.

Β. Ο χώρος

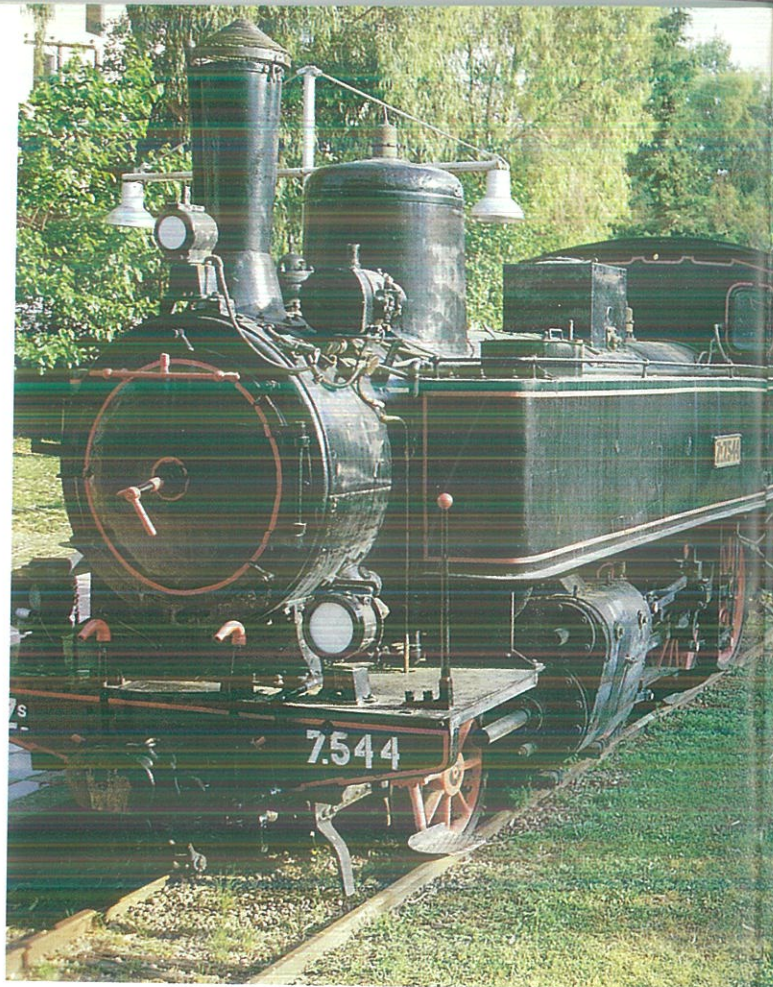
Ο χώρος αποτελείται από:

1. Μια φαρδιά λωρίδα κατά μήκος και στην ανατολική πλευρά 13-18 μ. (κατάστρωμα μαζί με ανατολικό πεζοδρόμιο της οδού Αριστομένους) και το φαρδύτερο δυτικό πεζοδρόμιο της οδού Αριστομένους (περίπου 15 μ.) ιδιοκτησίας του δήμου Καλαμάτας έκτασης 22.400 τ.μ.
2. Μια φαρδιά λωρίδα κατά μήκος στη μέση του χώρου που διασχίζεται από τις γραμμές του τρένου με άνοιγμα στο νότιο μέρος που διακλαδίζονται και ήταν το μηχανοστάσιο και η αποθήκη κάρβουνου ιδιοκτησίας Ο.Σ.Ε. έκτασης 24.600 τ.μ.
3. Μια στενή λωρίδα κατά μήκος δυτικά του χώρου (οδός Ψαρρών) ιδιοκτησίας δήμου Καλαμάτας έκτασης 7.000 τ.μ.

Το σύνολο είναι 54.000 τ.μ. (22.400 + 24.600 + 7.000).

Στο γήπεδο του Ο.Σ.Ε. υπήρχαν:

- α. Σιδηροτροχιές σπαρμένες εδώ και εκεί τελείως νεκρές.
- β. Το διώροφο κτίσμα του Ο.Σ.Ε. (παλιό σταθμαρχείο).
- γ. Υδατόπυργος για ανεφοδιασμό του τρένου.
- δ. "Κλειδιά" αλλαγής γραμμών, στροφής κ.λπ.
- ε. Ένας καρβουνότοπος, αλάνα για τα παιδιά και ένας μόνιμος μπελάς για τις μανάδες γιατί όταν τελείωνε το παιχνίδι τα παιδιά ήταν μαύρα και καταλερωμένα.

Από πλευράς πρασίνου υπήρχε μόνο στο δυτικό πεζοδρόμιο της οδού Αριστομένους δενδροστοιχία ιβίσκων και στο όριο με την ιδιοκτησία του Ο.Σ.Ε. τέσσερις (4) μεγάλοι ευκάλυπτοι οι οποίοι διατηρήθηκαν στο νέο πάρκο.

Γ. Ο προβληματισμός

Όλο αυτό το τμήμα της πόλης στην ουσία ήταν άχρηστο, ακηρησιμοποίητο και στην κυριολεξία εμπόδιο στη συνέχεια των κοινωνικών λειτουργιών από την πόλη προς την παραλιακή ζώνη.

Δ. Η ανάλυση του προβλήματος

Η οδός Αριστομένους διέρχεται δίπλα από την περιοχή αυτή και συνδέει το κάστρο και το λιμάνι. Είναι έτσι η αλυσίδα του κοινωνικού ιστού της πόλης με κρίκους το κάστρο, τη νέα αγορά, την παλιά αγορά, την πλατεία 23ης Μαρτίου, το εμπορικό κέντρο, το δημαρχείο, το πνευματικό κέντρο, η κεντρική πλατεία, το διοικητήριο, το πάρκο σιδηροδρόμων, το τελωνείο, το λιμάνι, η παραλιακή ζώνη. Ο κρίκος λοιπόν που έλειπε ήταν το πάρκο σιδηροδρόμων. Η κατασκευή του ήταν λοιπόν

θέμα προτεραιότητας για τη ζωή της πόλης.

E. Γιατί πάρκο;

1. Η έλλειψη ενός ενδοαστικού σημαντικού χώρου πρασίνου στην πόλη. Η πόλη μέχρι τότε είχε μικρότερους χώρους όπως η πλατεία Δημαρχείου 17 στρέμματα, η πλατεία του Πνευματικού Κέντρου 8 στρέμματα, η κεντρική πλατεία 10 στρέμματα και πολλούς άλλους μικρότερους.
2. Η ιστορία του χώρου και της πόλης που επέβαλε ένα πάρκο αφιερωμένο στην ιστορία των ελληνικών σιδηροδρόμων.
3. Ο δεσμευτικός όρος στο παραχωρητήριο του Ο.Σ.Ε. για μουσείο τρένων και όχι κτίσματα.
4. Η τοποθεσία του χώρου δίπλα στην ανατολική πυκνοδομημένη ασφυκτικά οικιστική περιοχή.
5. Η ανάγκη για χώρο υποδοχής των κατοίκων των πυκνοδομημένων σε περίπτωση σεισμού (εκ των υστέρων γίναμε πιο σοφοί).
6. Η δημιουργία του κεντρικού πλέγματος πλατειών, πρασίνων χώρων, κοινωνικών λειτουργιών για πεζούς

σ' ευχάριστο περιβάλλον.

7. Το εξαιρετικό κλίμα της Καλαμάτας ευνοεί ιδιαίτερα την ανάπτυξη υπαιθρίων πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Σ' ένα κατάλληλο εξοπλισμένο πνεύμονα πρασίνου ο δήμος και οι φορείς της πόλης θα μπορούσαν θαυμάσια να πλησιάσουν χιλιάδες ντόπιους και ξένους μέσα από την πολιτιστική δράση.

Τι ποιο χρήσιμο από ελευθέρους χώρους κατάλληλα διαρρυθμισμένους μέσα στα καταπράσινα 54.000 τ.μ. απ' ότι τα σκληρά μπετονένια αμφιθέατρα ή τις τυποποιημένες βιβλιοθήκες.

8. Η δημιουργία ενός χώρου τουριστικού ενδιαφέροντος για τον επισκέπτη της πόλης και ένας χώρος εκπαιδευτικής εκδρομής για τους μαθητές της πόλης.

ΣΤ. Η φύτευση

Η πυκνότητα και ο τρόπος της φύτευσης καθορίζει και την ατμόσφαιρα που πρέπει να έχει το πάρκο. Πάντοτε πλούσια χωρίς να χάνει την ενότητά της, διαχωρίζεται ωστόσο από τις λειτουργίες που φιλοξενεί. Έτσι γίνεται:

- περισσότερη γεωμετρική στους διαδρόμους
- πυκνώνει γύρω από τις δροσερές και σκιερές γωνίες των καθιστικών
- εισδύει και ορίζει με τα αείφυλλα δένδρα τους χώρους θέαματος - ακροάματος
- προστατεύει από εκτυφλωτικό φως του καλοκαιριού αλλά και απελευθερώνει το ζωογόνο χειμωνιάτικο ήλιο με ψηλόκορμα φυλλοβόλα δένδρα στους χώρους του παιδικού παιχνιδιού
- απομονώνει από το θόρυβο της πόλης και από τις όψεις των γειτονικών τσιμεντένιων "κουτιών" με συστοιχίες αειφύλλων θάμνων.

Και πάντα η φύτευση δεν σταματά στα όρια των περιοχών αλλά εισχωρεί και συμμετέχει. Μπορεί ο χαρακτήρας του πάρκου να σηματοδοτείται από το θέμα των ελληνικών σιδηροδρόμων και από τις δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής το πράσινο όμως αποτελεί το κυρίαρχο στοιχείο στη διαμόρφωση του χώρου, στην

ενοποίησή του, όπου ταυτόχρονα περικλείει, συνδέει και ξεχωρίζει τις επιμέρους λειτουργίες.

Z. Οι αξίες

Οι υπαίθριες κοινωνικές δραστηριότητες (περίπατος, περυσυλλογή, ανάπαυση, συνάντηση, συζήτηση, διασκέδαση, θέαμα, παιχνίδι) φιλοξενούνται στο πάρκο έτσι ώστε να βιώνεται το φυτεμένο περιβάλλον.

Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν:

1. Οι ψυχολογικές αξίες της φύτευσης για να ορισθούν οι τόποι, οι κινήσεις, οι στάσεις.
2. Οι αρχιτεκτονικές αξίες της φύτευσης για δημιουργία προοπτικών, φυγών, ανοιγμάτων, κλειστών χώρων, ορίων, φρακτών.
3. Οι φυσικές αξίες της φύτευσης για εναλλαγή του φωτός - σιάς, εναλλαγή χρωμάτων, αίσθηση εποχών, προφύλαξη από το λαμπρό φως, δημιουργία βαθύσκκιων καθιστικών, εγκατάσταση πουλιών και εποικισμό της πανίδας.

Η φύτευση τονίζει και συμπληρώνει το ανάγλυφο του εδάφους όπως είναι δημιουργημένο με αμφιθεατρικά επίπεδα με χώρους, γωνίες, λοφίσκους, πρανή και ι-

σιώματα. Το επίμηκες σχήμα του πάρκου και το ιδιαίτερο ανάγλυφο βιώνεται από τον πεζό σαν μια διαδοχή διαφορετικών χώρων ο καθένας με ιδιαίτερη ατμόσφαιρα και περιεχόμενο που ενοποιούνται όλοι με τον ποταμό πρασίνου.

H. Η επιλογή των φυτών

Δεν θέλαμε με τα φυτά να δηλώσουμε αφθονία και πλούτο, δεν θέλαμε να κάνουμε κηποτεχνικό έργο μνημειακού χαρακτήρα.

Θέλαμε το πάρκο να έχει λιτό χαρακτήρα, θέλαμε ανάπλαση της υποβαθμισμένης φύσης. Θέλαμε ένα πάρκο δροσερό όπως έγινε τελικά.

Σε συνδυασμό με το ρυάκι (νερό από γεώτρηση) που διατρέχει κατά μήκος το πάρκο στον κεντρικό άξονα θέλαμε ο χώρος να δημιουργεί το δικό του μικροκλίμα και να αυτοτρέφεται.

Γι' αυτό χρησιμοποιήσαμε το πλατάνι που υπάρχει παντού, πιο πολύ εκεί που υπάρχει νερό, χρησιμοποιήσαμε λεύκες, ιτιές, ευκαλύπτους, ροβίνιες, βραχυκίτωνες, δάφνες του Απόλλωνα, χαρουπιές κατά περίπτωση δύο ή περισσότερες φορές για να τα ξαναβρίσκει το μάτι

του περιπατητή, χρησιμοποιήσαμε μεμονωμένα φυτά σε ειδικές θέσεις όπως μανόλια, φίκιο, γαζία, αριά.

Στο σταθμαρχείο χρησιμοποιήσαμε στοιχεία φύτευσης που συγκρατεί η μνήμη μας στους σιδηροδρομικούς σταθμούς όπως πικροδάφνες, ιβίσκους, τζιτζιφιές, λίγα φοινικοειδή και πεύκα.

Η μουριά, η νερατζιά, η μοσχοϊτιά φυτά γνώριμα στους Καλαματιανούς δεν θα μπορούσαν να λείπουν από αυτή τη συνάντηση της χαράς.

Για τους θάμνους φροντίσαμε να έχουν στο πάρκο μια διαδοχή ανθοφορίας και τις επαναλάβαμε κατά συστάδες.

Θ. Τα στατιστικά στοιχεία

Το πάρκο επιχώθηκε μετά τις εκσκαφές και τις καθαίρεσεις με 30.000 κυβικά μέτρα κηποχώματος (γούλισμα) από τον καθαρισμό της κοίτης του ποταμού Παμίσου σε συνεργασία με την υπηρεσία εργαίων βελτιώσεων.

Στο πάρκο φυτεύθηκαν:

1. Περίπου 2.000 δένδρα από 19 είδη αειφύλλων και 24 είδη φυλλοβόλων.
2. Περίπου 18.500 θάμνοι από 20 είδη αειφύλλων και

18 είδη φυλλοβόλων.

3. Περίπου 500 αναρριχώμενα και έρποντα από 13 είδη.

4. Περίπου 4.000 πολυετή - ποώδη από 5 διαφορετικά είδη.

Σπάρθηκαν 22 στρέμματα χλοοτάπητες με διάφορα μίγματα (No 21, σκιάς, γηπέδων, αμιγή φεστούκα) αλλά με το σεισμό καταστράφηκαν αφού για δέκα (10) μήνες φιλοξένησε σε σκηνές τους σεισμόπληκτους γείτονές του.

Μετά την αποχώρηση των σκηνιτών άρχισε η ανασυγκρότηση του πάρκου. Εγκαταστάθηκε αυτοφυής αγριάδα που λόγω του ζεστού κλίματος στην Καλαμάτα είναι πράσινη και το χειμώνα και αυτή υπάρχει και σήμερα.

Το σημαντικό είναι ότι τα μισά φυτά που φυτεύτηκαν στο πάρκο πολλαπλασιάστηκαν και ανεπύχθηκαν στο δημοτικό φυτώριο.

Το πάρκο φυτεύθηκε και σπάρθηκε από το συνεργείο πρασίνου του δήμου Καλαμάτας με δύναμη ένα (1) γεωπόνο, ένα (1) εργοδηγό και δεκαπέντε (15) κηπουρούς - εργάτες. Την ίδια εποχή το συνεργείο ήταν επιφορτισμένο με άλλα κηποτεχνικά έργα της πόλης και τη συντήρηση του υπάρχοντος πρασίνου.

Ι. Η συντήρηση

Ένα τέτοιο πάρκο που είναι ζωντανός οργανισμός δεν μπορούσε να μην συντηρείται καθημερινά χειμώνα - κα-

λοκαίρι αφού δέχεται εκατοντάδες επισκέπτες.

Την ευθύνη της συντήρησης έχει το συνεργείο πρασί-νου με ένα (1) εργοδηγό με δύο (2) κηπουρούς και ένα εργατή γενικών καθηκόντων.

ΙΑ. Επιμύθιο

Μετά από δέκα και πάνω χρόνια λειτουργίας του πάρκου οι Καλαματιανοί λένε πια το "πάρκο" μας και εμείς χαιρόμαστε ικανοποιημένοι και παίρνουμε κουράγιο για τα άλλα προβλήματα της πόλης.

